

Hausmann Róbert

Az osztrák „rejtett bajnok” vállalkozások – jó példa a magyar kkv-k számára is

Ausztria fejlettsége példaértékű Magyarország számára, amelyhez felzárkózni csak jól összehangolt, átfogó és a jövő kihívásaira felkészítő strukturális reformokkal lehetséges. A hazai kkv szektor innovációs és külkereskedelmi aktivitásának megerősítése a sikeres felzárkózás alapja, amelyhez mintát nyújthat az osztrák „rejtett bajnok” vállalatok működése. A „rejtett bajnokok” olyan általában közepes méretű, többnyire családi tulajdonban lévő cégek, melyek rés piacukon az európai élmezőnyhöz tartoznak. E vállalkozások termékeik vagy szolgáltatásaik döntő részét exportpiacon értékesítik, árbevételük átlagosan közel 10 százalékát innovációra és kutatás-fejlesztésre fordítják. A magyar kkv szektor termelékenységnövekedése az elmúlt években meghaladta a nagyvállalatókét, de van még tér a javulásra, amelyhez követendő út a „rejtett bajnokok” válás és a kkv szektor innovációs, valamint digitalizációs kapacitásainak erősítése.

Mely vállalatokat nevezük „rejtett bajnokoknak”?

A „rejtett bajnokok” („hidden champions”) szegmensük piacvezető, azonban széles körű ismertséggel nem rendelkező cégei. A „rejtett bajnok” vállalat kifejezést Hermann Simon német közgazdász használta először 1990-ben, a Zeitschrift für Betriebswirtschaft című szakfolyóiratban azoknak a német vállalatoknak a leírására, amelyek három feltételnek egyidejűleg feleltek meg. Egyrészt a piaci részesedésüket tekintve a szegmensükben a világpiacon az első három vagy kontinensük gazdaságában az első helyezést érték el. Másrészt éves árbevételük nem haladt meg egy felső értéket, ami az 1990-es évek elején 527 millió német márkát, akkori áron 303 millió dollárt tett ki. Továbbá csak olyan vállalatokat nevezett Simon „rejtett bajnok” vállalkozásoknak, amelyek kevésbé ismeretek a szélesebb közvélemény számára.

A „rejtett bajnok” vállalatok meghatározásának kritériumait osztrák közgazdászok a hazai sajátosságaihoz igazították, azonban egységes definíciója nincsen. Georg Jungwirth, a témára szakosodott grazi közgazdász professzor azokat az Ausztriában székhellyel rendelkező vállalkozásokat tekinti „rejtett bajnokoknak”, amelyek piaci részesedésüket tekintve európai elsők vagy globális dobogósok, éves árbevételük nem haladja meg a 200 millió eurót és tevékenységüket főleg a business-to-business (B2B) területen végzik. A 200 millió euró árbevételi plafont meghaladó teljesítményt elérő osztrák cégeket világpiaci vezető vállalatoknak minősíti Jungwirth. A „rejtett bajnok” vállalkozások gyakori jellemzője a családi tulajdonlás és irányítás.

A családi tulajdonban lévő kis- és közepes méretű vállalkozások (Mittelstand) Ausztria üzleti életének a motorját képezik, és a „rejtett bajnokok” közé is számos cég ebből a körből kerül ki. A német nyelvterület mindegyik országában meghatározó ez a vállalat típus. Az Európai Bizottság definíciója alapján családi vállalkozásnak minősül az olyan cég, amelyben a döntési jogok többsége az alapító vagy az alapító tőkét nyújtó személy, illetve közvetlen családtagja kezében van, melyeket közvetlenül vagy közvetetten gyakorol és/vagy a családnak legalább egy képviselője hivatalosan részt vesz a vállalat irányításában, működésének ellenőrzésében. Egy 2019-ben, az Osztrák Kkv

Kutató Intézet (Austrian Institute for SME Research) által készült reprezentatív felmérés szerint¹ – az előbbi definícióból az egyszemélyes vállalkozásokat kiszűrve – az osztrák vállalatok fele családi vállalkozás, míg a vállalati foglalkoztatottak 63 százalékát, és az osztrák vállalati árbevétel 55 százalékát adják a családi cégek. A családi vállalatok aránya a turisztikában (67 százalék) és a feldolgozó, valamint építőiparban (62 százalék) működő cégek között a legmagasabb. Az osztrák családi vállalkozások jelentőségét mutatja, hogy a bécsi tőzsde elsődleges piacán egy külön indexet (ATX Family Index) hoztak létre a 14 legjelentősebb családi vállalkozás számára 2018-ban.

Az Osztrák Szövetségi Gazdasági Kamara felmérése a „rejtett bajnok” vállalatokról

Az Osztrák Szövetségi Gazdasági Kamara 300 „rejtett bajnok” vállalkozást azonosított saját szempontjai alapján és a számukra kiküldött kérdőíveket 174 cég válaszolta meg.² Azokat a vállalkozásokat tekintették 2015. évi felmérésükben „rejtett bajnokoknak”, amelyek osztrák tulajdonban vannak vagy osztrák székhellyel és Ausztriában végzett termékfejlesztési, illetve kutatás-fejlesztési tevékenységgel rendelkeznek. A besorolás további felétele a legalább 15 millió euró éves árbevétel és az, hogy a vállalat a saját piacán az európai első háromba vagy globálisan az első ötbe sorolja magát a piaci részesedés alapján. Ez utóbbi szempont szubjektív, hiszen a cégek maguk határozták meg, hogy élenjárók-e.

A 174 vállalkozás legalább 58 százaléka családi cég, mintegy egyharmaduk kis- és közepes vállalkozás. A „rejtett bajnokok” nagyon aktívak a külpiacon, ugyanis termékeik vagy szolgáltatásaik átlagosan mintegy 80 százalékát exportálják. Ugyanakkor rendkívül innovatívak is, amit tükröz, hogy átlagosan 34 szabadalmat tartanak fent. A 174 vállalkozás közül 101-re érhető el nyilvánosan családi vállalkozási formára utaló információ, de a ténylegesen családi vállalkozásnak minősülő „rejtett bajnokok” száma ennél jóval magasabb lehet. Létszámadat 89 cég esetében áll rendelkezésre, amelynek 29 százaléka kkv: 21 cég középvállalkozás, 5 cég kisvállalkozás. A 174 „rejtett bajnok” vállalat közül 35 olyan azonosítható, amely nagyvállalatként is családi kézben maradt.

Az osztrák „rejtett bajnok” vállalatok jellemzően specifikus részpiacokon versenyeznek, és árbevételük átlagosan közel 10 százalékát kutatás-fejlesztésre fordítják. E cégek produktumaira a kiváló termékminőség jellemző. Az osztrák „rejtett bajnok” vállalatok az előállított termékeket általában nem tömegpiacokon értékesítik, hanem szűkebb, de mély termékkínálattal rendelkeznek. Sikerességüket meghatározza az is, hogy fogyasztóorientáltságuk erős, árbevételük átlagosan 81 százaléka a hosszú távú és lojális megrendelők vásárlásaiból származik. Mindezeket a jellemzőket keretbe fogja a „rejtett bajnok” cégekre jellemző erős és karizmatikus vállalatvezető központi, a vállalat működésének legtöbb folyamatát irányító menedzsment stílusa.

¹ Familienunternehmen in Österreich 2019, Endbericht, 2020. március. <https://news.wko.at/news/oesterreich/kmu-forschung-bericht-familienunternehmen-2019.pdf>

² Austrian Hidden Champions. Fresh view: special edition, 2015. Osztrák Szövetségi Gazdasági Kamara, Advantage Austria. <https://www.wko.at/service/aussenwirtschaft/fresh-view-2015-special-edition-austrias-hidden-champions.pdf>

1. táblázat: Az osztrák „rejtett bajnok” vállalatok jövőre való felkészültségét mérő kérdőíves felmérésre választ adó 174 cég megoszlása szegmensenként (2015)

Szegmens	Vállalatszám (db)	Vállalati arány (%)	Szegmens	Vállalatszám (db)	Vállalati arány (%)
Elektronika	29	17	Informatika	4	2
Gépgyártás	19	11	Vegy- és gyógyszeripar	4	2
Egyéb*	14	8	Energetika	3	2
Alkatrészgyártás	14	8	Faipar	3	2
Egyéb könnyűipari terület	12	7	Járműipar	3	2
Építőipar	12	7	Méréstechnológia	3	2
Élelmiszeripar	9	5	Orvosi eszközgyártás	3	2
Ruha- és textilipar	7	4	Kreatív ipar	2	1
Logisztika	6	3	Papíripar	2	1
Biztonságtechnika	5	3	Környezetvédelmi ipar	2	1
Tanácsadás	5	3	Minőségbiztosítás	2	1
Fémipar	5	3	Úripar	2	1
Műanyagipar	4	2	Összesen	174	100

*Megjegyzés: Az egyéb kategóriába a következő területeken tevékeny cégek tartoznak: egészségügy, e-sport, fűtéstechnológia, karbantartás, kertészet, légiirányítás, marketing, termelés-szervezés, tesztelés, turisztika, tűzvédelem, vendéglátóipar.

Forrás: Osztrák Szövetségi Gazdasági Kamara

A 174 vállalkozás több, mint háromnegyede feldolgozóipari cég. A 174 bajnokból 133 vállalkozás feldolgozóipari, 20 szakmai, műszaki, tudományos, 13 cég információs-kommunikációs tevékenységet folytat. A „bajnokok” között van informatikai, biztonságtechnikai és kreatív iparban működő cég is (1. táblázat). A 174 cég 71 százaléka ipari, 15 szolgáltatási, 14 százaléka pedig ipari és szolgáltatási tevékenységet is végez.

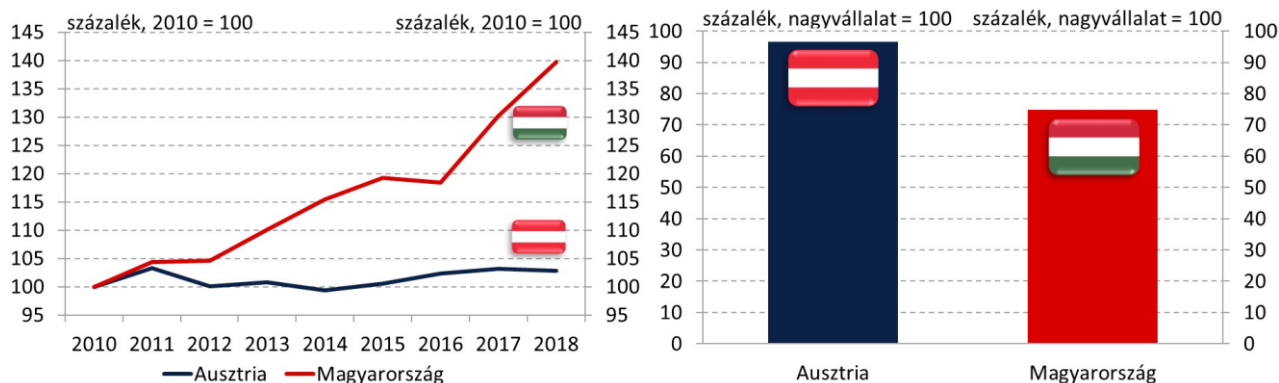
Kedvező változások és további növekedési tartalékok a magyar kkv-k körében

Az osztrák „rejtett bajnok” vállalkozások példája azt mutatja, hogy Közép-Európából is lehet egy középvállalat európai, sőt globális szinten sikeres. Az osztrák családi középvállalkozások nemzetközi sikerei példát adhatnak a hazai tulajdonú vállalkozások számára, amelyek több tekintetben a nyugati szomszédunkra jellemzőhöz hasonló mintázatot mutatnak. Ugyanakkor az osztrák kkv szektorban a magyarnak több, mint kétszerese a kisvállalatok és éppen kétszerese a középvállalatok aránya. A hazai mikrovállalkozások túlsúlya a kkv szektor túlzott elaprózodottságára utal, ami nem versenyképes. A szektor termelékenységét mérethatékonyságának növelése számottevően javítaná.

A magyar kkv-k reál munkatermelékenysége közel 40 százalékkal nőtt 2010 és 2018 között, ezáltal csökkent lemaradásuk a magyar nagyvállalatok és az osztrák társaikhoz képest egyaránt. Az osztrák kkv-k termelékenysége azonos időszakban alig emelkedett. Habár a magyar kkv szegmens minden méretkategóriájában növekvő termelékenységű bővülés azonosítható 2016 és 2018 között, a magyar kkv-k termelékenysége továbbra is mindössze mintegy fele a hazánkban működő nagyvállalatokénak, miközben az osztrák kkv-k átlagos termelékenysége eléri a nagyvállalati termelékenység háromnegyedét. Ausztriában a középvállalatok – amelyek közül számos „rejtett bajnok” kerül ki – termelékenysége közel megegyezik (97 százalék) a nagyvállalatokéval, a hazai középvállalatok termelékenysége a nagyvállalatokénak azonban mindössze a háromnegyedét teszi ki (1.

ábra). Amennyiben a magyar kkv-k munkatermelékenységét az osztrák kkv-k arányában határozzuk meg, a hazai kkv-k hatékonysága mindössze 56 százaléka volt a szomszédos országban működőknek 2018-ban, vásárlóerő-paritáson számolva.

2. ábra: A kkv szektor munkatermelékenységének változása (bal) és a középvallalatok munkatermelékenysége a belföldi nagyvállalatok arányában (jobb, 2018) Ausztriában és Magyarországon

Forrás: Eurostat, Európai Bizottság és DIW alapján MNB számítás

A magyar kkv-k külgazdasági teljesítménye a régió belüli összehasonlításban kedvező, de elmarad a hasonló méretű osztrák vállalatokétól. A külgazdasági tevékenységet folytató kkv-k termelékenyebbek exporttevékenységet nem folytató társaiknál. Ugyanakkor az osztrák vállalatok körében mintegy kétszer akkora a kkv-k körében az exportáló vállalatok aránya (12,6 százalék), mint Magyarországon (6,7 százalék). Ez a statisztika csak a külpiacon önállóan megjelenő cégeket tartalmazza, ezért a teljes arány a beszállítói láncon keresztül ennél magasabb lehet, azonban a magyar kkv szektor versenyképességét az javítaná igazán, amennyiben a külpiacon önállóan is megjelenő kkv-k száma növekedne. Ebben is segíthet több „rejtett bajnok” vállalat létrejötte és meglévő kkv-k ilyen cégekké válása hazánkban, hiszen a „rejtett bajnokok” termékeik és szolgáltatásaik túlnyomó többségét külföldön értékesítik.

A kkv-k innovációs és K+F tevékenységének, valamint digitalizációs aktivitásuk erősítése elősegítheti, hogy Magyarországon is több „rejtett bajnok” vállalkozás jöjjön létre. A magyar kkv-k 18 százaléka folytat termék vagy folyamat innovációt, míg Ausztriában 45 százalékos ez az arány az Európai Unió Innovációs Értékelőtáblája alapján. Az innovációs és a digitalizációs tevékenységek, a haladó technológiák használatának (pl. felhő szolgáltatás, big data, ipari és szolgáltató robotok, vállalatmenedzsmentet támogató ERP és CRM szoftverek) erősítése érdemben járulhat hozzá a hazai kkv szektor termelékenységének növekedéséhez, melynek eredményeként több exportáló, az európai élmezőnybe tartozó, családi tulajdonban lévő „rejtett bajnok” magyar vállalkozás tehetné versenyképesebbé a magyar üzleti szektort.

„Szerkesztett formában megjelent a portfolio.hu oldalon 2020. december 18-án.”